

MADDİ OLANAKLARI YETERSİZ VELİLERİN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNE VE GELECEKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

OPINIONS OF PARENTS WITH INSUFFICIENT FINANCIAL OPPORTUNITIES ON THE EDUCATION AND FUTURE OF THEIR CHILDREN

Metin ERDEM

MEB, metinerdem03@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0008-2826-9673>

Nur ERDEM

MEB, olmeznur07@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-8650-0158>

Savaş TÜZÜNAK

MEB, savaspdr@hotmail.com; <https://orcid.org/0009-0001-1064-3638>

Hanife Gülnur ÖZKAN

MEB, hanifegulnur@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0003-0521-8797>

Turgay Hakkı ÜNVER

MEB, trgyhkk2@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0009-8837-9388>

Oğuzhan KAYA

MEB, oguzhankaya0733@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0003-3109-2550>

ÖZET

Bu çalışma; maddi olanakları yetersiz velilerin çocuklarının eğitimleri ve gelecekları hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni araştırma modeli olarak tercih edilmiştir. Bu model, maddi olanakları yetersiz velilerin çocuklarının eğitimleri ve gelecekları hakkındaki derinlemesine bilgi toplamak amacıyla tercih edilmiştir. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme kapsamında katılımcı velilerin maddi olanaklarının yetersiz olması yani aylık gelirinin asgari ücret ve altı olması kriter olarak alınmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır. Bu çalışmada veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya toplam 15 veli katılmıştır. Araştırma sonucunda velilerin maddi sıkıntılarının olduğu, sıkıntılardan kurtulmak adına ek iş yaptıkları, çocuklarının gelecekte iyi bir vatandaş olmaları ve kendi ayakları üzerinde durumlarını istedikleri, çocukların büyümesinden sağlık sorunlarıyla birlikte eğitim şartlarını karşılamakta zorluk yaşadıkları, devletin çeşitli destek verici çalışmaları gerçekleştirmesi gerektiği şeklinde sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Financial Opportunities, Parents, Children, Education

ABSTRACT

This study was conducted to reveal the views of parents with insufficient financial means on the education and future of their children. In the study, the phenomenological design, one of the qualitative research approaches, was preferred as the research model. This model was preferred to collect in-depth information about the education and future of the children of parents with insufficient financial means. In the study, the criterion sampling

method, one of the purposeful sampling methods, was preferred. Within the scope of criterion sampling, the insufficient financial means of the participating parents, i.e., their monthly income being minimum wage or below, was taken as a criterion. The research data were collected using semi-structured interview forms consisting of open-ended questions developed by the researcher. In this study, the data were analyzed using content analysis. A total of 15 parents participated in the study. As a result of the research, it was concluded that the parents had financial difficulties, did extra work to get rid of the difficulties, wanted their children to be good citizens in the future and to stand on their own two feet, had difficulty in meeting the educational requirements due to the health problems of their children growing up, and the state should carry out various supportive activities.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Dezavantajlı bölgeler, Eğitimde fırsat eşitliği

1.GİRİŞ

Eğitim, bir bireyin sosyal ve ekonomik hayatta başarılı olması için önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerin çocuklarının eğitime erişimi ve başarısı konusunda bir dizi zorluklar ortaya çıkmaktadır. Yoksul velilerin çocuklarının eğitime yönelik görüşlerini anlamak, bu sorunların üstesinden gelmek için etkili çözümler geliştirmek için önemli bir adımdır.

Eğitim ve yoksulluk arasındaki ilişki, uzun süredir araştırmacılar ve politika yapıcılar arasında büyük ilgi gören bir konu olmuştur. Genel olarak, eğitimin yoksulluğun azaltılması sürecinde belirleyici bir parametre olduğu kabul edilmektedir (Appleton, 2001; Knight, Shi ve Quheng, 2010; akt. Atasü-Topçuoğlu, 2016). Bu nedenle, eğitim politikalarının yoksullukla mücadelede etkili bir araç olduğu düşüncesi, birçok ülkede kamusal eğitimin nicelik ve niteliğini artırma isteklerini beraberinde getirmiştir (Tomasevski, 2001; akt. Altuntaş, Atlı ve Kış, 2016).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, özellikle ABD, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerde, eğitim ve diğer kamusal faaliyetlere daha fazla kaynak ayrıldığı gözlenmiştir (OECD, 1988). Bu dönemde, eğitimin yoksullukla mücadelede önemli bir rol oynadığı görüşü giderek yaygınlaşmıştır. Ancak, 1970'lerin ortalarından itibaren sosyal politikaları öne çıkaran "refah rejimi" yapısal bir bunalıma girmiştir (Alber, 1988; akt. Atasü-Topçuoğlu, 2016). Bu bunalım, 1980'lerde yeni-muhafazakâr siyasi partilerin özelleştirme ve serbestleşme politikalarını uygulamaya başlamasıyla aşılmaya çalışılmıştır (Dunleavy ve Brendan, 1987; akt. Atasü-Topçuoğlu, 2016).

Özelleştirme ve serbestleşme politikaları, temel kamu hizmetleri arasında yer alan eğitim ve sağlık gibi alanları da etkilemiştir. 1980'lerde başlayan ve 1990'larda hız kazanan eğitim reformları, genellikle özelleştirme ve yerelleşmeyi hedeflemiştir. Bu reformlar, eğitimde devlet sorumluluğu düşüncesinin erozyona uğradığı görüşünü savunan birçok araştırmaya konu olmuştur (Apple, 2005; Colclough, 1996; Gönel, 2005; Rose, 2005; Yıldız, 2008; akt. Altuntaş, Atlı ve Kış, 2016).

Mevcut literatür taramaları, 1980'lerden itibaren hayata geçirilen eğitim reformlarının yoksul kesimler üzerindeki etkilerini yeterince inceleyen çalışmaların eksik olduğunu ortaya koymaktadır (Price ve Reeves, 2003; akt. Altuntaş, Atlı ve Kış, 2016). Bu nedenle, eğitim politikalarındaki değişimin yoksulluk üzerindeki etkilerini anlamak için yapılan tartışmalara katkıda bulunmak, bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma maddi olanakları yetersiz velilerin çocuklarının eğitimleri ve gelecekleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Belirtilen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara araştırma sürecinde yanıt aranmıştır:

1. Velilerin maddi sıkıntılarını gidermek için başvurdukları çözüm yolları nelerdir?
2. Velilerin çocuklarının doğumundan itibaren karşılaştıkları zorluklar nelerdir?
3. Veliler çocuklarını okutmakta maddi açıdan ne gibi zorluklar yaşamaktadır?
4. Veliler çocuklarının okul başarısını arttırmak için neler yapmaktadır?
5. Velilerin kendileri ve çocukları için gelecekte ve hayattan beklentileri nelerdir?
6. Velilerin çocuklarına istedikleri gibi bir gelecek hazırlayabilmek için devletten beklentileri nelerdir?

1.2. Eğitimde Fırsat Eşitliği

Toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması sorunu, demokratik bireylerin eğitimine büyük katkı sağlamaktadır. Fırsat eşitliği kavramı, tüm insanların, insanlara karşı ayırım gözetmeksizin, açığa çıkmamış güç ve yeteneklerini geliştirerek mevcut eğitim olanaklarından eşit şekilde yararlanma şansı olarak açıklanabilir (Mete, 2009). Fırsat eşitliği kavramı farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Felsefi, ekonomik ve politik olarak farklı yorumlanır. Bu farklı yorumların temelinde toplumların gelişmişlik düzeyi yatmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği, tüm çocukların sosyal gruplarda normal olarak karşılaştıkları engelleri aşmalarını ve en azından bu kadar dezavantajlı bir konumda olmayan çocuklarla eşit koşullarda olmalarını sağlayacak gerekli eğitime erişmelerini sağlamayı amaçlar (Nash, 2004; akt. Lotfi ve Karataş, 2020).

Gerçek şu ki, insanların meslek hayatında ilerlemeleri ve eğitim öğretim sürecinin erken aşamalarında iş bulma şansları kesinlikle aynı değildir. Bu nedenle, "fırsat eşitliği" kavramı, bu farklılıkları ortadan kaldırmayı ve bu bireylerin hayatlarının ilerleyen dönemlerinde eşit fırsatlara erişmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Erdoğan, 2008). Bu kavramın özeti olarak, eğitimde fırsat eşitliği, bireylerin mevcut potansiyellerini ortaya çıkarmak ve devletin sunduğu imkânlardan en üst düzeyde yararlanmak için yapılan çalışmalarını içermektedir.

Eğitimde fırsat eşitliği dünya genelinde çoğunlukla ırk, din, etnisite ve sosyal sınıf gibi temel kavramlarla etkileşim halindedir. Bu nedenle, eğitimde fırsat eşitliği, demokratik eşitlik ve dezavantajlı kişiler için daha iyi yaşam koşulları gibi diğer önemli kavramlara ulaşmak için çok önemlidir (Meyer, 2016; akt. İflazoğlu ve Gördes Aydoğdu, 2019).

Sanayi öncesi dönemde, farklı sosyal grupların eğitim alanında farklı fırsatlara sahip olduğu bilinmektedir. Ancak, Eğitimde fırsat eşitliği kavramı 2. Dünya Savaşı'ndan sonra popülerlik kazanmıştır. Günümüzde, eğitimde fırsat eşitliği, sosyal adaletin sağlanması ve refahın artırılması için etkili bir araç olarak giderek daha fazla tanınmaktadır (Lin ve Hwang, 2018 Akt. Şentürk, 2016).

Berberoğlu (2019) tarafından yapılan literatür araştırmasının sonuçlarına göre, özellikle yükseköğretimde fırsat eşitliğinin uygulanmaya başlandığı ve bu konunun gündeme gelmesinde önemli bir rol oynayan Selçuklu Devleti gibi Türk-İslam devletlerinden biri ön plana çıkmaktadır. Selçuklu döneminde fırsat eşitliği, Nizamiye medreseleri gibi kurumlar aracılığıyla en etkin şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu medreseler, Selçuklu Devleti için önemli

bir devlet politikası haline gelmiştir. Ayrıca, Nizamiye medreselerinin Türkiye ve birçok farklı ülkede yükseköğretim kurumlarının yaygınlaşmasında önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Bu eğitim sistemi, toplumun her kesimine hitap etme ve eşitsizlik durumlarını ortadan kaldırma amacıyla tasarlanmıştır.

Eğitimde fırsat eşitliği konusu oldukça tartışmalıdır ve yaygın olarak kabul görmektedir çünkü bu konuda fırsat eşitliğini sağlamanın ana fikri, belirli engellerle karşılaşan insanlara eğitim fırsatları sunmaktır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için gerekli olanakların yaratılmasının yanı sıra, nüfusun eşit kesimlerinin başarısı sağlanmalıdır. Eğitimde fırsat eşitliği sağlama fikri hiçbir zaman tüm öğrencilere eşit fırsat sağlama fikri ile sınırlandırılmamalıdır. Tüm öğrencilerin aynı yeteneğe sahip olduğu varsayılmamalı, ancak farklı sosyal sınıflardan ve etnik gruplardan gelen ortalama öğrencilerin daha eşit fırsatlara sahip olabileceği varsayılmalıdır. Bu konu çok geniş olduğundan, bu konudaki farklı yorumlar eğitimde fırsat eşitliğinden vazgeçmek için yeterli bir sebep olarak görülmemelidir. Eşitlikle ilgili tartışmalı ifadeler var, ancak ne kadar abartılı olursa olsun, sözde yanlış analizlerden de ders çıkarılabilir. (Nash, 2004 Akt. Erkan, 2001). Edwards'a (1946; akt. Ökte, 2018) göre eğitimde fırsat eşitliği için yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Eğitimli insan sayısını artırmak ve desteklemek için etkileşim,
- 2) Halk eğitimini milli eğitim programını destekleyecek şekilde düzenlemek,
- 3) Alınacak önlemleri, eğitim çabasını kapsayacak şekilde tasarlamak,
- 4) Eğitimin teşvikini merkezi ve yerel olarak organize etmek,
- 5) Eğitimi destekleyen faaliyetlerin uluslararası olmasını sağlamak.

Illich (1971; akt. Dönmez, 2021) bu konuda sosyal adaletin sağlanmasına ilişkin başka bir çalışmada, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik üç farklı yaklaşım olduğuna dikkat çekmektedir. Bu; okula adil ve koruyucu erişim, her öğrenci için yeterli eğitim ve kültürel olarak dezavantajlı olanlar için telafi edici eğitim. Bunu başarmak için dört strateji belirledi:

- 1) Öncelikli eğitim bölgeleri için yeni politikalar uygulanmalı,
- 2) Öğretmen sirkülasyonu azaltılmalı,
- 3) Ücretsiz eğitim ve psikolojik danışmanlık sağlanmalı,
- 4) Ailenin işlevi güçlendirilmelidir.

1.3. Eğitimde Fırsat Eşitliğini Etkileyen Faktörler

Öz kaynakları olumsuz etkileyen başlıca değişkenler; çevre, sosyoekonomik durum, cinsiyet ve okulun fiziksel yapısı. Bu değişkenlerdeki eşitsizlik, ders materyallerinin kullanımını, eğitim ortamının yapısını, nitelikli öğretmen-öğrenci eşitliğini olumsuz etkilemekte ve bunun sonucunda akademik başarı düşmektedir (Oakes ve Lipton, 2004; akt. Aslan, 2019).

Tezcan (1994) tarafından yapılan çalışmaya göre, ailenin ekonomik durumu, eğitim alanında hem eğitim seviyesini hem de türünü etkileyen bir güce sahiptir. Yüksek gelire sahip olan aileler, çocuklarına daha fazla eğitim imkânı sunabilmektedir. Sonuç olarak, bu alanda uzmanlaşmak, eğitim fırsatlarına daha hızlı ve sorunsuz bir şekilde erişim sağlamayı mümkün kılar. Ne yazık ki, eğitim normal şartlarda yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmanın en etkili yollarından biri olarak kabul edilse de, günümüzde eğitimdeki farklılaşmalar ve

uzmanlaşmalar zengin ve fakir arasındaki uçurumu olumsuz yönde etkilemektedir (Ezaki, 2020, akt. Yıldırım, 2011).

Bu tür eşitsizliklerin bulunduğu bir ortamda, insanlar savunmacı tiplere dönüşebilir ve kendilerini motive etme çabası içerisine girebilirler. Chiu ve Walker'a (2007; akt. Lotfi ve Karataş, 2020) göre, okulun yapısı, politikaları ve okul liderlerinin uygulamaları, sosyal adaleti etkileyebilmektedir. Okul yöneticileri, fırsat eşitliğine dayalı bir sınıf ortamı oluşturarak eğitim öncesi sorunların giderilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ross ve Berger'e (2009; akt. İflazoğlu ve Gördes Aydoğdu, 2019) göre, okul liderleri okullarında eşitliği sağlamak için aşağıdaki yöntem ve uygulamaları kullanabilirler:

- Okul personeli çeşitlilik, eşitlik ve hakkaniyet hakkında konuşmaya teşvik edilmelidir,
- Okul personeli arasında eşitliği sağlamak adına liderler diğerlerine iyi bir örnek olmalıdır. Okul yönetiminde eşitlikle ilgili yaklaşımlar, hem öğretmenlerin inançlarını ve uygulamalarını hem de okulun ulaşmaya çalıştığı politikaları etkiler.

Benzer şekilde, Walster, Walster ve Berscheid (1973 Akt. Erkan, 2001) böyle bir duruma verilen iki yanıtı tanımlamıştır: psikolojik eşitliğin düzenlenmesi ve gerçek eşitlik. Sonuç olarak, insanların eşitliği düzenlemek için en ucuz ve en uygun yolu seçmesi muhtemeldir. Söz konusu eşitsizlikler hakkında daha detaylı bilgi almak için ülkemizde bazı araştırmalar yapılmaktadır.

Türkiye'de eğitimdeki eşitsizliğin boyutunu ve nedenini ölçmek için, nüfus ve sağlık araştırması verileri kullanılarak hazırlanan yaş-kayıt oranları çizelgelerine göre, Doğu Bölgesi'nin kırsal kesimlerinde yaşayan öğrenciler arasında büyük eşitsizlikler olduğu gözlemlenmiştir. Bu eşitsizlikler bölge, aile yapısı ve cinsiyetten oluşmaktadır. Bu eşitsizliklerin en önemli etkenleri öğrencinin sahip olduğu kitap sayısı, anne babanın eğitim düzeyi, babanın mesleği, donanım ve kültürel varlıklarıdır (Ferreira ve Gignoux, 2010 Akt. Şentürk, 2016).

McCleary-Sills, Hanmer, Parsons ve Klugman (2015; Akt. Ökte, 2018) tarafından yapılan araştırmaya göre, kızların eğitimde karşılaştığı sorunlara yönelik bazı ilerlemeler kaydedilmiş olsa da, bu sorunlar dünya genelinde hala varlığını sürdürmektedir. Çocuk evlilikleri, kızların eğitimlerine devam etmelerini engelleyen en büyük engellerden biridir. Aileler, kız çocuklarını küçük yaşta evlendirmeye karar verirken sosyal ve ekonomik durumlarını göz önünde bulundurlar. Bu nedenle, bu sorunların ele alınmasıyla birlikte yapılacak değişikliklerin, kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesine ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadelede önemli bir etkiye sahip olması beklenmektedir. Bu alanda yapılacak değişikliklerin sürdürülebilirliğini sağlamak için din adamlarının bu sürece dâhil edilmesi önemlidir.

Oyun çocukların keyif araştırma istek merak ve benzeri uygulamaları deneyimleyerek kavradığı en önemli uğraştır. Eğer oyun etkileşim içerisinde olursa, çocuk etkileşim kurduğu bakım veren akran ya a çevresiyle karşılıklı ve içten ilişki kurma avantajını yakalayabilir. Kişi tarafından seçilen oyunlara, geçmiş deneyimlerde eklenebilir. Bu çocukların kendilerini geliştirmeleri, değiştirmeleri için güzel bir imkân oluşturur. Çocuğun merkezinde oyun yer alır bu nedenle çocuk gününün çoğunu yeni nesnelere, farklı dokulara, ilişkileri keşfederek anlamlandırmaya çalışarak geçirir. Bu da çocuğun hareket, biliş, duygusal ve sosyal anlamda gelişmesi demektir (Wellhousen ve Kieff, 2001; akt. Dönmez, 2021).

1.4. Türkiye’ de Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlamaya Yönelik Yasal Düzenlemeler

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun (1973) 4. maddesinde, “Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.” ifadesine yer verilirken; 7. maddesinde, “Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.” denilmektedir. Dolayısıyla bu maddelerle yasal olarak eğitim hakkı ve eğitime erişim konusunda eşitlik sağlanmıştır. Milli Eğitim Temel Kanunu’nun “27 ve 30. maddelerinde ise bireylerin daha ileri düzeyde eğitim kademelerine devam etmeleri ve istekleri doğrultusunda eğitim görmeleri konusunda eşitlik sağlayan şu ifadeler yer verilmiştir: “Temel eğitimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış her öğrenci, ortaöğretime devam etme ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir.” (Madde 27); “Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istek ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda, çeşitli programlara ve okullara yöneltilerek yetiştirilirler.” (Madde 30).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun (1973) 8. maddesinde ekonomik anlamda fırsat eşitliği sağlamaya yönelik “Maddi imkânlardan yoksun, başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerinde öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.” şeklinde ifade edilen uygulamaya yer verilmiştir. Buna benzer şekilde bu kanunun 22. maddesinde ise kız ve erkek çocukların temel eğitime erişimleri konusunda eşitlik sağlamaya ve temel eğitime erişimde ekonomik açıdan eşitliğin olmasına yönelik “Temel eğitim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Temel eğitim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.” açıklaması bulunmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma; maddi olanakları yetersiz velilerin çocuklarının eğitimleri ve gelecekleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni araştırma modeli olarak tercih edilmiştir. Bu model, maddi olanakları yetersiz velilerin çocuklarının eğitimleri ve gelecekleri hakkındaki derinlemesine bilgi toplamak amacıyla tercih edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu öğrenci velileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme kapsamında katılımcı velilerin maddi olanaklarının yetersiz olması yani aylık gelirinin asgari ücret ve altı olması kriter olarak alınmıştır. Belirlenen örneklem yöntemi kapsamında gönüllü 15 öğrenci velisi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan velilere ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Aylık Gelir Durumu
K1	K	35	Asgari ücret
K2	K	48	Asgari ücret
K3	K	44	Asgari ücret altı
K4	K	42	Asgari ücret
K5	K	48	Asgari ücret
K6	K	39	Asgari ücret altı
K7	K	30	Asgari ücret altı
K8	E	32	Asgari ücret
K9	E	37	Asgari ücret altı
K10	E	36	Asgari ücret altı
K11	E	40	Asgari ücret altı
K12	E	47	Asgari ücret altı
K13	E	49	Asgari ücret
K14	E	34	Asgari ücret
K15	E	38	Asgari ücret

Araştırmaya toplam 15 veli katılmıştır. Bu velilerin yaşları 35, 39, 41 yaşlarından oluşurken anne yaşları 30-49 yaşları arasında dağılım göstermiştir. Katılımcı velilerin 7'si kadın 8'i ise erkektir. Ayrıca katılımcıların 8'inin aylık gelirinin asgari ücret düzeyinde iken 7'sinin asgari ücretin altındadır. Bu durum katılımcıların maddi olanaklarının yetersiz olduğunu göstermektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak uzman görüşü ve pilot uygulama sonucu son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda aşağıda yer alan sorular yer almaktadır:

1. Maddi açıdan ailenizin durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Maddi sıkıntınız var mıdır? Varsa maddi sıkıntılarınızı gidermek için başvurduğunuz çözüm yolları nelerdir?
2. Bir ebeveyn olarak çocuklarınızın doğumundan itibaren karşılaştığınız zorlukları açıklayabilir misiniz?
3. Velilere "Çocuklarınızı okutmakta maddi açıdan zorlanıyor musunuz? Ne gibi zorluklar yaşıyorsunuz? Örnekler vererek açıklayınız.
4. Çocuğunuzun okul başarısının artması için neler yapıyorsunuz? Örnekler vererek açıklayınız.
5. Kendinizi ve çocuklarınız için gelecekte beklediğiniz beklentileriniz nelerdir?
6. Çocuklarınıza istediğiniz gibi bir gelecek hazırlayabilmek için devletten beklediğiniz beklentileriniz nelerdir?

Araştırma sürecinde velilerle yüz yüze yapılan görüşmeler yapılmıştır. Velilerle yapılan görüşmeler 20-45 dk arasında değişen sürelerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında ses kaydı alınması için velilerin izni olmaması nedeni ile araştırmacılar tarafından görüşme notları alınarak görüşme verileri kayıt altına alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi, toplanan verilerin sistematik bir şekilde kodlanması, kategorize edilmesi ve anlamlı temaların ortaya çıkarılmasını içeren bir analiz yöntemidir. Bu yöntem, araştırmanın amacına ve araştırma sorularına uygun olarak verilerin anlamlı bir şekilde yorumlanmasını sağlar.

İlk olarak, verilerin transkriptleri yapılmış ve görüşme notları ile kayıt altına alınan verilerin anlamsal birimlere ayrılması ve kodlanması süreci gerçekleştirilmiştir. Kodlama süreci tamamlandıktan sonra, kodlar bir araya getirilerek benzer konuları içeren temalar oluşturulmuştur. Son olarak, elde edilen temalar dikkate alınarak verilerin anlamlı bir şekilde yorumlanması gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Velilerin Maddi Durumlarına İlişkin Görüşleri

Velilere “Maddi açıdan ailenizin durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Maddi sıkıntınız var mıdır? Varsa maddi sıkıntılarınızı gidermek için başvurduğunuz çözüm yolları nelerdir?” şeklinde soru yöneltilmiş ve konu hakkındaki görüşleri istenmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; maddi sıkıntılarının olduğu, bu sıkıntıları gidermek için evde eşlere destek olarak el işi yapıldığı, iyi bir maddiyata sahip olmadıkları, maddi sıkıntılardan kaynaklı olarak ek iş yaptıkları, şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Konu ile ilgili örnek görüşmeler aşağıdaki gibidir:

K1: “Maddi sıkıntımın Pandemi sonrası olmaya başladı. Çözüm olarak sürekli çalışmaktan başka çarem yok”.

K4: “Maddi sıkıntılarımız var maddi sıkıntılarımızı ise böyle geçirmeye çalışıyoruz. Sosyal hizmetlerden yardım alıyoruz boş durmamak için el işleri yapıp satıyorum. Komşularımın bahçe işlerine yardım edip gelir sağlamaya çalışıyorum.”

K7: “Maddi açıdan orta. Aile yaşantımız vardır. Maddi açıdan elbette sıkıntılarımız elbette vardır. Bunu için evde eşime destek olarak el işi yapıyorum”

K9: “Çok iyi bir maddiyata sahip değiliz. Maddi sıkıntılarımız var. Çözüm yolu olarak da anne ve baba olarak ek iş yapıyoruz.”

K15: “Maddi açıdan ailemin durumunu orta değerlendiriyorum. Maddi sıkıntılarımız da oluyor. Tabi. Çünkü biz 7 kişilik aileyiz. Evde üç öğrenci ikisi otobüsle gidip geliyor, kışın eşimin kahvehanesi yazda göre biraz daha az işliyor.”

3.2. Çocukların Doğumundan İtibaren Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Görüşler

Velilere “Bir ebeveyn olarak çocuklarınızın doğumundan itibaren karşılaştığımız zorlukları açıklar mısınız?” şeklinde soru yöneltilmiş ve konu hakkındaki görüşleri istenmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; çocukların ateşli hastalık geçirmesi, eğitimle ilgili zorluklar çekilmesi, her ailenin olduğu gibi bir takım maddi ve manevi zorlukların olduğu, özellikle sağlık problemlerinin çok görüldüğü şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Konu ile ilgili örnek görüşmeler aşağıdaki gibidir:

K2: “...Çocuğumun küçükken sadece ateşli hastalık geçirmesi vardı. Onun dışında elimizden geldiği kadar şartları ve imkânları kullanarak hep iyi şartları sunmaya çalıştık...”

K5: “...Her çocuk kolay şartlar altında büyümüyor. Maddi manevi olarak elimizden geldiği kadar çocuklarımıza iyi bir gelecek kurmak için çaba göstermek aile olarak üzerimize düşen en büyük görev olarak düşünüyorum anne olarak...”

K6: “...Benim eşim mevsimlik işçi olduğu için dışardaydı bu da benim için maddi ve manevi zorluklar çektim. Eğitimle ilgili zorluklar çektim...”

K10: “...Her ailenin olduğu gibi bizim de bir takım maddi ve manevi zorluklarımız oldu. Hayat şartlarına göre uygun yetiştirmeye çalıştım...”

K13: “...Bir ebeveyn olarak şu sıkıntılarla karşılaştım: ilk çocuğumu kucağıma aldığımda eşim işinden ayrılmıştı. İlk çocuğuma doğru düzgün bakmadım. Ne hazır bez kullandım, ne hazır mama kullandım, çocuğumu pirinç unuyla besledim. İlk çocuğum çok az büyüdü. 2.çocuğum biraz daha şanslıydı. Onu anne sütü ve mamayla büyüttüm. 3.çocuğuma gelecek olursak; Elif doğduğunda topuk kanından tiroitlerinin çalışmadığını öğrendik ve çok üzülmüştük. Onu da her ay üniversite hastanesine düzenli götürüp ve düzenli ilaçlarını vererek çok şükür sağlığına kavuştu. 4.çocuğuma çok şükür sağlıklı bir şekilde doğdu 2 yaşlarında soğuk havale geçirdi Kayseri üniversitesine götürdük. Bütün tetkikleri yapıldı çok şükür temiz çıktı. Bir süre sonra çocuğumda bir enfeksiyon oluştu ve çocuğumda bir tıkanma yaşandı. Üniversite hastanesinin yoğun bakımından 10 gün tedavi gördü ve sonrasında iyileşti...”

3.3. Çocukların Okutulmasında Maddi Açıdan Zorluklara İlişkin Görüşler

Velilere “Çocuklarınızı okutmakta maddi açıdan zorlanıyor musunuz? Ne gibi zorluklar yaşıyorsunuz? Örnekler vererek açıklayınız.” şeklinde soru yöneltilmiş ve konu hakkındaki görüşleri istenmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; çocukların okula gidiş geliş sıkıntılarının olduğu, kaynak kitapların çok pahalı olmasından dolayı temin edilemediği veya edilmekte zorluklar yaşandığı, taşımaları yollandığından dolayı sıkıntı olduğu, çocukların bazı istek ve arzularının yerine getirmekte zorlandığı, çocuklara pahalılıktan dolayı harçlık verilemediği, okul ihtiyaçlarında zorlandığı şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Konu ile ilgili örnek görüşmeler aşağıdaki gibidir:

K1: “...Gidiş geliş sıkıntılarımız oluyor. Çünkü otobüsle gidip gelmek zorunda kalıyoruz. Kaynak kitaplar çok pahalı. Gider ve gelirlerimize baktığımızda kaynak kitapları bu konuda bizi zorlayan bir etken. Okul ve ev ihtiyaçları derken çocukların ek bir kaynaktan yararlanması bu durumda bizi arka plana atıyor...”

K3: “...Evet. Köyden taşımaları yolluyoruz. Çok zor oluyor...”

K7: “...Şu dönemde çocukların bazı istek ve arzularının yerine getirmekte zorlanıyoruz. Etkinliklere katılması, Evde bilgisayar vb. araçların temini, Günlük harçlık vb...”

K8: “...Evet çocuklarımı okutmakta zorluk çekiyorum. Üniversitede okuyan iki çocuğum var. Maddi zorluk çekiyorum en büyük temennim çocuklarımı okutmak...”

K11: “...Evet zorluklar yaşıyoruz. Her istediklerinin alamıyoruz. Her şeyi zamanında değil birini alıyorsak birini alamıyoruz...”

K12: “...Geçmiş dönemlerde iş imkânlarım kısıtlı olduğu için çocuklarımı istediğim şartlarda okutamadım şükürler olsun şuan eşimle beraber çalışıyoruz. Çocuklarıma ihtiyaçlarının karşılamaya çalışıyorum...”

K15: “...Çocuklarımızı okutmakta tabii zorlanıyoruz, çocuklarımıza pahalılıktan harçlık veremiyoruz, okul ihtiyaçlarında zorlanıyoruz...”

3.4. Çocukların Okul Başarısının Artırılmasına İlişkin Görüşler

Velilere “Çocuğunuzun okul başarısının artması için neler yapıyorsunuz? Örnekler vererek açıklayınız.” şeklinde soru yöneltilmiş ve konu hakkındaki görüşleri istenmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; çocuklarına bol bol test çözdürüp ve ders çalıştırıp yardım ettikleri, nasihat vererek okuyup kendilerine yol çizmesi şeklinde öğüt verildiği, çocuklarıyla beraber kitap okuma saatleri yaptıkları, gün içinde onların yaptıklarını dinledikleri, oyun oynadıkları, çocuklarını her zaman destekledikleri, kaynak kitap aldıkları, rehber öğretmenden ders çalışma programı temin ettikleri, kurslara gidip gelmesine özen gösterdikleri şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Konu ile ilgili örnek görüşmeler aşağıdaki gibidir:

K1: “...Bol bol test ve ders çalıştırıp yardım ediyoruz...”

K3: “...Okul sonrası dans yaparken evde annesi yakın takip edip. Kontrollü bir şekilde yapmalarını ve takip etmelerini sağlıyor...”

K6: “...Çocuklarıma nasihat veriyorum okuyun kendinize yol çizin iyi bir gelecek için rahat yaşamak için...”

K9: “...Çocuklarımla beraber kitap okuma saatleri yapıyorum. Onların gün içinde yaptıklarını dinliyorum. Oyun oynardım...”

K11: “...Her gün harçlık veremiyorum mesela giyecek almakta zorlanıyorum...”

K12: “...Çocuğumu her zaman destekliyoruz. İyi yerlere gelebilmesi için her zaman yanındayız...”

K13: “...Kaynak kitap alıyoruz ve okulun rehber öğretmeninden ders çalışma programı aldık...”

K14: “...Kurslara gidip gelmesine özen gösteriyorum. Test çözme ve kitap okuma saatlerine dikkat ediyorum...”

3.5. Velilerin ve Çocukların Gelecekte Ve Hayattan Beklentilerine İlişkin Görüşler

Velilere “Kendinizi ve çocuklarınız için gelecekte ve hayattan beklentileriniz nelerdir?” şeklinde soru yöneltilmiş ve konu hakkındaki görüşleri istenmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; çocuklarının mutlu, sağlıklı ve huzurlu günler olmasını, devlete millete hayırlı evlat yetiştirilmesini, kendi ayaklarının

üzerine sağlam basmalarını istedikleri, meslek sahibi olmalarını istedikleri, iyi bir eğitim ve öğretim sunmayı istedikleri görülmüştür. Konu ile ilgili örnek görüşmeler aşağıdaki gibidir:

K2: "...Mutlu, sağlıklı ve huzurlu günler olmasını istiyorum..."

K5: "...Bugünkü şartlarda sadece kaygımız yaşamımızı ve geçimini devam ettirmek için çalışıyoruz. Geleceğe dair bu şartlarda bir plan yapamıyoruz...."

K7: "...Anne olarak kendimden beklentim sağlıklı bir hayat. Devletimize milletimizi hayırlı evlat yetiştirmek, ayaklarının üzerine sağlam basmaları beklentim bunlar..."

K10: "...Çocuklarımın meslek sahibi olmalarını isterim onlarla ise mutlu yaşamak isterim..."

K12: "...En büyük temennim çocuklarımın kendi ayakları üzerinde durmaları ve kimseye muhtaç olmamaları..."

K15: "...Çocuklarıma iyi bir eğitim ve öğretim sunmak isterim. Çocuklarımla geleceğinin parlak olmasını isterim. Çocuklarımla sağlıklı bir hayat sürmeyi isterim..."

3.6. Velilerin Devletten Beklentilerine İlişkin Görüşler

Velilere "Çocuklarınıza istediğiniz gibi bir gelecek hazırlayabilmek için devletten beklentileriniz nelerdir?" şeklinde soru yöneltilmiş ve konu hakkındaki görüşleri istenmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; maddi yardım yapmasını istedikleri, konforlu bir yaşam sağlayabileceği bir ekonomik devlet desteği verilmesi, öğrenciler için nakdi yardım yapılması, devletin yanlarında olduğunu bilmek istediklerine dair görüş bildirdikleri görülmüştür. Konu ile ilgili örnek görüşmeler aşağıdaki gibidir:

K1: "...Çocuklarımızı okutmakta zorlanıyoruz. Maddi yardım yapmasını istiyorum devletin..."

K5: "...Devletten beklentimiz konforlu bir yaşam sağlayacağım bir ekonomi devlet desteği nakdi yardım öğrenciler için. Çünkü bu günün şartlarında önceden asgari ücretle 20 çuval un alabiliyorken bugün sadece 10 çuval un alabiliyoruz. Yani hayat standartları yarı yarıya düştü..."

K8: "...Güzel iş yerleri yapılmasını isterim. Pahalının tutmasını isterim ve askeri ücretin sabit kalmasını isterim bu durumda bizleri de etkiliyor..."

K14: "...Çocuğumuza devletten beklentilerimiz iyi gelecek önü açık bir gelecek hayatla mücadelemiz de yanımızda olsun. Yanımızda olduğunu bilelim devletin..."

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma; maddi olanakları yetersiz velilerin çocuklarının eğitimleri ve gelecekleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla velilerle görüşmeler gerçekleştirilen bu çalışmaya toplamda 15 veli katılmıştır. Katılımcıların maddi durumlarını değerlendirdiklerinde ve maddi sıkıntılarını gidermek için başvurdukları çözüm yollarını değerlendirdiklerinde, genel olarak maddi sıkıntılar yaşadıklarını ve bu sıkıntıları gidermek için evde eşlerine destek olmak amacıyla el işi yapma gibi çözümler bulduklarını ifade

etmişlerdir. Ayrıca, iyi bir maddiyata sahip olmadıklarını ve maddi sıkıntılar nedeniyle anne ve babanın ek işler yaptığını belirtmişlerdir.

Bir ebeveyn olarak çocukların doğumundan itibaren karşılaşılan zorluklara ilişkin görüşler değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; çocukların ateşli hastalık geçirmesi, eğitimle ilgili zorluklar çekilmesi, her ailenin olduğu gibi bir takım maddi ve manevi zorlukların olduğu, özellikle hastalık boyutunun ve sağlık problemlerinin çok görüldüğü şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Çocukların eğitimiyle ilgili maddi zorluklara ilişkin görüşler değerlendirildiğinde, veliler genel olarak şunları ifade etmişlerdir: Çocukların okula gidiş gelişinde zorluklar yaşandığı, kaynak kitapların yüksek maliyetli olduğu ve temininin zor olduğu, taşımaları eğitimden dolayı sıkıntılar yaşandığı, çocukların bazı isteklerinin ve ihtiyaçlarının karşılanmasında zorluklar yaşandığı, çocuklara maddi sıkıntılar nedeniyle yeterli harçlık verilemediği, okul ihtiyaçlarının karşılanmasında zorluklar yaşandığı şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Çocukların okul başarısının artırılmasına ilişkin görüşler değerlendirildiğinde, veliler genel olarak şunları ifade etmişlerdir: Çocuklarına sık sık test çözdürdüklerini ve ders çalışmalarına yardımcı olduklarını, öğüt vererek okumalarını teşvik ettiklerini, çocuklarıyla birlikte kitap okuma saatleri düzenlediklerini, çocuklarının günlük faaliyetlerini dinlediklerini ve birlikte oyun oynadıklarını, çocuklarını her zaman desteklediklerini, kaynak kitaplar aldıklarını, rehber öğretmenlerden ders çalışma programı talep ettiklerini, çocuklarının kurslara katılmasına özen gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Velilerin ve çocukların gelecekte ve hayattan beklentilerine ilişkin görüşler değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; çocuklarının mutlu, sağlıklı ve huzurlu günler olmasını, devlete millete hayırlı evlat yetiştirilmesini, kendi ayaklarının üzerine sağlam basmalarını istedikleri, meslek sahibi olmalarını istedikleri, iyi bir eğitim ve öğretim sunmayı istedikleri görülmüştür.

Velilerin çocuklarına istedikleri gibi bir gelecek hazırlayabilmek için devletten beklentilerine ilişkin görüşler değerlendirildiğinde velilerin genel olarak; maddi yardım yapmasını istedikleri, konforlu bir yaşam sağlayabileceği bir ekonomik devlet desteği verilmesi, öğrenciler için parasal yardım yapılması, devletin yanlarında olduğunu bilmek istediklerine dair görüş bildirdikleri görülmüştür.

Bu kapsamda şu önerilere yer verilebilir:

Devletin dezavantajlı bölgelerdeki vatandaşların maddi sıkıntılarını giderici politikalar belirlemesi,

Dezavantajlı bölgelerdeki öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin geliştirilmesi için çeşitli çalışmaların başlatılması

Bu bölgedeki öğrencilerin okul ortamında daha rahat uyum sağlamaları için çeşitli aktivitelerin yapılması

Velilerin eğitim noktasında bilinçlendirilmeleri için çeşitli çalışmaların ve toplantıların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, S., Atlı, A. ve Kış, A. (2016). Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre meta analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 88-106.
- Aslan, G. (2019). Sosyoekonomik düzeyi düşük yoksul öğrencilere yönelik okullarda izlenen yardım politikaları: Sosyal adaleti yeniden düşünmek. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 2203-2220.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2016). Göç yazınındaki düzenli ve düzensiz göç kavramları: İnsan hakları temelinde bir kavramsal sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*, 34, 1-20.
- Berberoğlu, B. (2019). Yükseköğretimde fırsat eşitliği, nizamiye medreseleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 36-51.
- Dönmez, E. (2021). Uzaktan eğitimde, eğitim kime uzak kime yakın: kültürel sermaye penceresinden bir analiz. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 176-190.
- Erdoğan, M. (2008). Adalet ve eşitlik. *Muhafazâkar Düşünce*, 15, 9-22.
- Erkan, F. (2001). Tıp eğitiminin öğrenciler tarafından algılanması. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 2(2).
- İflazoğlu, F. ve Gördes Aydoğdu, N. (2019). Sağlığı geliştirme modeline göre yoksul ve yoksul olmayan kadınların pap smear yaptırma durumları ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(3), 132-146.
- Lotfi, S. ve Karataş, K. (2020). Meme Kanseri Hastası Yoksul Kadınlarda Baş Etme Süreçlerinin İncelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 0(16), 23-42.
- Mete, A. Y. (2009). *Fırsat eşitliği temelinde öğretmen atama politikaları- Nesnel çözümler/Öznel tanıklıklar*. Doktora tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Ökte, S. K. (2018). İstanbul ilkokullarında okuyan yoksul çocuklara yardım-cemiyetleri birliği (1940-1947). *Atatürk Yolu Dergisi*, 62, 181-198.
- Şentürk, M. (2016). Dışarıda ve dışında olmak: Yoksul gençlerin mekânla ilişkileri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(31), 169-203.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel veri analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tezcan, M. (1994). Ülkemizde göç ve eğitim sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(1), 61-67.
- Yıldırım, E. (2011). Yoksul ailelerde değerler değişimi. *Sosyoloji Konferansları*, 0(33), 47-73.